

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י, שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו הפץ | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

בס"ד

שבוע פרשת ראה

העלון מוקדש לעילוי נשמת: ר' אליהו בן חנה ז"ל ומרת אסתר בת מרים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

יום א' כ"ג באב - שבת כ"ט באב תשפ"ה

העלון מוקדש לעילוי נשמת: הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול שולמית זצ"ל ומרת הדרה בת שמחה ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

מסכת עבודה זרה ס' ס"ו

דף ס' ע"א

ההיא חביתא דחמרא דאישתקיל לברוא, אתא עובד כוכבים אידריי אנה ידיה עילויה, אמר רב פפא כל דלהדי ברוא חמרא אסיר, ואידך שרי. ואיכא דאמרי, אמר רב פפא עד הברוא חמרא אסיר, ואידך שרי.

כתבו התוספות [ד"ה ה"ג אתא] דפירוש אנה ידיה היינו ששם ידו נגד הברוא ומנע יציאת היין, אבל אם תחב אצבעו בתוך נקב החבית הוא ליה יין שתחת אצבעו כמו מפיה, ושלמעלה מאצבעו כמו משוליה, וכן כתב רשב"ם בשם רש"י שאם תחב גוי את הברוא בחבית או אם נטלו לגמרי מן החבית שכל היין אסור, דאי אפשר שלא ישכשך בראש הברוא שבתוך החבית, ואפילו בהפסד מרובה אסור כל היין בהנאה, וכן כתב הרא"ש [סימן י"ב] וכן כתב הרשב"א [תורת הבית].

ולהלכה בשולחן ערוך [יורה דעה סימן קכ"ד סעיף כ"ג], חבית שהיה נקב בצדה, ונשמט הפקק מהנקב והניח העובד כוכבים ידו במקום הנקב כדי שלא יצא היין, כל היין שמראש החבית עד הנקב אסור בהנאה, ושמן הנקב ולמטה מותר בהנאה ואסור בשתייה. הגה: וימכור הכל חוץ מדמי היין האסור בהנאה (ב"י בשם הר"ן וע"פ). ודוקא שהיה שם ישראל להציל היין, ובא עובד כוכבים והצילו, אבל אם לא היה כאן ישראל להציל ובא עובד כוכבים להצילו, לא גרע ממדודו בידו, מאחר דבמלאכתו הוא עוסק, והכל מותר בהנאה (בית יוסף בשם רשב"א וראב"ד). וכל זה לא מיירי אלא שהניח ידו על הנקב או שתחב ברוא שם ואינה עוברת השוליים, אבל אם הכניס אצבעו לפנים או ברוא ארוכה, כבר נתבאר סח דכולו אסור בהנאה (גם זה שם וטור לעיל גם דין ניטל הברוא ותוספו ורא"ש וס' התרומה וסמ"ג ורשב"א ועוד פוסקים). ואם הוא בענין שאילו לא הניח העובד כוכבים

ידו על הנקב היה יוצא כל היין, כגון שעושין מינקת כפופה שמניח ראשה לתוך היין שבחבית והראש האחד חוץ לחבית ומוציץ היין ועל ידי כן יוצא כל היין שבחבית, אם הניח העובד כוכבים אצבעו על פי המינקת ומגע היין מלירד, נאסר כל היין שבחבית בהנאה, שהכל היה יוצא ונגרר לולי ידו, ונמצא הכל כבא מכחו. ואם לא נגע עובד כוכבים אלא בקילוח, היין שעומד במרזב אסור משום נצוק, וכל היין האחר שבתוך הקנקן ע הוי נצוק בר ניצוק ומותר אף בשתייה.

אמר רב פפא עובד כוכבים אדנא וישראל אכובא חמרא אסיר, מ"ט כי קאתי מכח עובד כוכבים קאי; ישראל אדנא ועובד כוכבים אכובא חמרא שרי, ואי מצדד צדודי אסיר.

ברש"י כתב שתי לשונות, באי מצדד אצדודי חמרא אסיר, לפירוש אחד הוא משום דמקרקש ליה לחמרא ובכובא מלאה עסקינן דלמא נגע, ולישנא אחרינא אפילו חסרה נמי, כיון דמקרקש בכוונה הוה ליה כחו בכוונה ואסור בשתייה. וכתבו התוספות [ד"ה ואי] בשם ריב"ם דנראה לו כלשון שפירש בקונטרס אפילו בכובא חסרה דכיון דמקרקש ליה בכוונה הוה ליה כחו בכוונה ואסור בשתייה, דהוי כנוגע בקנה. אבל הרא"ש [סימן יג] כתב כתב שריב"ם פירש דאסור לפי שכשמטין הכובא על צדה בשעה שהיין מקלח בתוכה הוה ליה כנוגע בקנה דמה לי נוגע בקנה ומה לי נוגע בשולי הכובא ולפי זה אסור אפילו בהנאה כי נוגע בקנה בכוונה אסור אפילו בהנאה. עכ"ל. וכתב הב"י דכפירוש זה נראה מדברי הרמב"ם [פ"ב ה"ג], ושהרשב"א חלק על פירוש זה, שלא מצינו שכשון אסור אלא ביין עצמו בין בעצמו בין ע"י דבר אחר אבל בקרקוש ע"י כלי לא שאין כן דרך המנסכים כלל:

והר"ן שהראב"ד פירש דהיינו טעמא

כולל ומכון ראש פינה:

[פ"ב] אסור סתם, ובפ"א [ה"ה] כתב כל מקום שנאמר בענין זה שהיין אסור אם היה הגוי שנאסר היין בגללו עובד עבודה זרה אסור בהנאה. והכי נקטינן:

והקשה הר"ן לדעת הסוברים דמשכשך כלי פתוח אף על פי שלא נגע ביין נאסר, מאי טעמא שרי בכובא חסרה, הא כי דרי ליה מקרקש ליה. ותירץ דכובא שאני משום דלא ניחא ליה בקרקושי דילמא תשתפך עילויה. והרמב"ם [פ"ב ה"ד] וז"ל, העביר כלי חרש פתוח מלא יין אסור שמא נגע בו, ואם היה חסר מותר אלא אם כן שכשכו. וכתב הב"י דנראה מדבריו שלא התירו בכובא חסרה אלא כשהוא נזהר ומהלך לאט לאט בענין שלא ישכשך, ואף על פי שאי אפשר להלך אפילו לאט בלי שינענע היין קצת, כתב הב"י [סימן קכ"ד] דנענוע כל דהו לא מיקרי שכשוך.

כתב הרשב"א בתורת הבית הארוך בשם הרמב"ן שכתב בשם הראב"ד דדוקא כשהישראל הולך אחריו דלא מצי מינטר ליה, אבל הולך בצדו ונטר ליה אפילו היא מליאה שרי, שאי אפשר לו ליגע בו שלא יראהו, וכתב שזו גירסתו של הר"ף שגורס ואזיל ישראל אחוריה ולא גרים ואזיל ישראל בהדיה.

וכתבו הראשונים שאם נושא הכובא במוט בשנים אפילו מלאה שרי, שהיא רחוקה ממנו ואינו יכול ליגע בה, דדוקא כשנושאים על ראשו או על כתפו דאיכא למיחש דילמא נגע, אבל במוט או לישא הדלי דרך טבעתו מותר. וכתב הרשב"א נכרי הנושא חבית במוט או אפילו על כתפו והיא נקובה ומוציאה יין שלא מדעת הנכרי מותר אפילו היה היין נשפך מכחו דכל כחו שלא בכוונה מותר אפילו בשתייה. היתה מטפפת מעט, אפילו יודע שמטפפת מותר, שאין היין נשפך מכחו של נכרי ולא מרבה בשפיכה בנדנדו, שאפילו אם היתה מונחת ע"ג קרקע היתה מנטפת ומוציאה כך כדרך שמנטפת ומוציאה על כתפו, ואין כאן כחו של נכרי כל עיקר, ולכך מותר, אלא שיש להתיישב בדבר. ע"כ:

ועוד כתב הרשב"א [הביאו הטור] בתורת הבית, כתב הרב בעל התרומה, אם נושאה במוט ובלכתו יצא מן היין לחוץ שלא בכוונה, מותר בשתייה ואפילו מה שיצא לחוץ, וכן פירש ה"ר שמואל ז"ל. ונראה דזה פשוט, דכחו שלא בכוונה לא גזרו ביה רבנן, ואפילו נושאו על כתפו כל שיצא ונשפך שלא בכוונה מותר. וכן כשנושאים על כתפיהם חבית נקובה והיין זב מעצמו מותר, שהרי היין אינו זב מכחו, ואפילו היתה מונחת ע"ג קרקע היתה מטפפת ומוציאה כדרך שהיא מטפפת ומוציאה עכשיו כשהיא מונחת על כתפו ואין כאן כחו כלל. וקרוב אני לומר בכל כי הא, דאפילו ידע הגוי דחבית מטפפת ומוליכה מותר אפילו בשתייה, דאין כאן כחו כלל, אלא שצריך להתיישב בזה להורות הלכה למעשה. עכ"ל.

דאסרינן כי מצדד אצדודי לפי שבצידוד הכובא אי אפשר שלא ירבה בשפיכת היין, וכגון שהדנא סמוכה על דפני הכובא ונמצא שהורק מכח גוי. והם כתבו שאינו מחזור, דמשמע לקמן [ע"ב ע"ב] דכח ישראל וכח גוי מעורב בו בדיעבד מותר לגמרי. והר"ן כתב לפרש דגוי נקיט דנא וישראל נקיט כובא מוגבה מעל הקרקע, והגוי לא היה יכול לאחוז הדנא ולהריק ממנה אלא מפני שהיא נסמכת על הכובא דנקיט ישראל בידיה, וסלקא דעתך אמינא כח ישראל וכח גוי מיקרי, ומותר כדלקמן, קמ"ל דלא, משום דכהאי גוונא גרמא בעלמא הוא וישראל מעשה עין בעלמא משמש, ואין הרקת היין באה מכח ישראל כלל. וכתב הר"ן, ולמדתי ממנה שני דברים, חדא דאפילו זה יכול וזה אינו יכול גבי יין נסך שרי, ועוד דכל דאיכא כח גוי וכח ישראל אף על פי שאין כחותיהן מעורבים שרי. ומה שאמרו ואי מצדד אצדודי אסיר, הוא לפי שידוע שהמצדד הכובא כשהוא מגביה צדדיה מונע כח העליון המערה עד שכחו נפסק, וכשהוא משפילה ממילא היין מתערה ונופל בלא סיוע של עליון כלל, והוה ליה גוי גרידא ואסור.

אמר רב פפא האי עובד כוכבים דדרי זיקא וקאזיל ישראל אחוריה, מליא שרי דלא מקרקש, חסירא אסיר דלמא מקרקש; כובא, מליא אסיר דלמא נגע, חסירא שרי דלא נגע. רב אשי אמר זיקא, בין מליא ובין חסירא שרי, מ"ט אין דרך ניסוך בכך.

וכתבו הפוסקים לענין הלכה דנכרי הנושא יינו של ישראל בנוד והישראל הולך עמו מותר אפילו אם הוא חסר והוא משכשך דרך הילוכו שאין דרך ניסוך בכך, כדעת רב אשי, וכתב הרשב"א דהוא אפילו אם הוא פתוח. והרמב"ם [פ"ב ה"א] חולק על זה, שכתב, אחז בכלי פתוח של יין ושכשכו אף על פי שלא הגביהו ולא נגע ביין נאסר. ובדין זה כתב [שם ה"ד] העביר נוד של יין ממקום למקום והוא אוהז פי הנוד בידו, בין שהיה הנוד מלא או חסר מותר, ואף על פי שהיין מתנדנד. וביאר הב"י דלא שרי אלא באוחז פי הנוד או שהוא קשור, דכיון שהוא סתום אין דרך ניסוך בשכשוך דכלי סתום, אבל אם היה פיו פתוח אם הוא חסר אסור מפני שהוא מתנדנד דרך הילוכו וחיישינן שמא שכשך בכוונה, ויש ניסוך במשכשך כלי פתוח, ודעת הרמב"ן כדעת הרמב"ם:

וכתבו הראשונים דלא נחלק רב אשי על רב פפא אלא בנוד, אבל בכובא מודה לו, דאם היה נושא בכובא, אם היא חסרה שרי ואם היא מלאה אסורה, שבקל יכול ליגע בו ולא יראהו הילכך חיישינן שמא נגע בו. ודעת הרשב"א שאינה אסור אלא בשתייה ומותר בהנאה דלא חיישינן שמא יגע הנכרי בכוונה שהרי הוא עוסק במלאכתו, אלא חיישינן שמא יגע בו שלא בכוונה. וכתב הטור דהרא"ש כתב אסור בסתם, ויראה שר"ל אפילו בהנאה, וכתב הב"י דבדברי הרמב"ם מפורש שגם הוא אסור בהנאה, שכתב

מ"ט מעשה לבינה קעביד.

וכתב הראב"ד דוקא בשלא היה שם ישראל שיכול להציל, אז ודאי לא כיון אלא להציל, אבל אם יש שם ישראל שיכול להציל וקדם הנכרי והציל ודאי כיון לנסך. והרא"ש [סימן י"ב] לעיל בענין חבית דאישתקיל ברזא כתב על דברי הראב"ד, ולא נהירא לי, דאימור למצוא חן או להשתכר נתכוין, וכיון דאיכא למיתלי טעמא להיתרא אמאי אסרינן ליה מספק. והרשב"א בתורת הבית חילק בין המעשה הנ"ל דאישתקיל ברזא למעשה דידן בחבית שפקעה, וכתב דבהאי עובדא דחביתא פירושו לארכה אסור בשתיה משום דהוי ליה שכשוך הניכר על ידי דופני החבית, ולפיכך אסור בשתיה, ומיהו מותר בהנאה דמעשיו מוכיחין הוכחה גמורה שאין מתכוין אלא להצלת יין, דאילו לא חבקה היה הכל נשפך לארץ, והוי ליה כמדדו בקנה. ואין דומה לעובדא דרב פפא דחביתא דאישתקיל ברזא ואמר רב פפא עד ברזא אסור כלומר ואפילו בהנאה, דהתם בשאין הוכחה גמורה שמתכוין להצלת היין, כגון דאיכא ישראל דאפשר להציל על ידיהם והכא בשאי אפשר להציל מהרה ביד ישראל עד שלא ישפך היין.

נטל את החבית וזרקה בחמתו לבור, זה היה מעשה והכשירו אמר רב אשי כל שזוב טמא בעובד כוכבים עושה יין נסך, כל שזוב טהור בעובד כוכבים אינו עושה יין נסך וכו' התם דקאזיל מיניה ומיניה.

פירש רש"י ז"ל דלאו כללא הוא לכל מילי, דהאי כללא לא אתא למעוטי אלא זריקה שטהור בזב וגוי אינו עושה יין נסך, וכן פירש הרא"ש [סימן י"ה], וכתבו התוספות [ד"ה כל] דכן הלכה, שאם זרק אבן או כל דבר ליין ואפילו בכוונה שהוא מותר בשתיה. וכתבו הרשב"א [תוה"א] והר"ן בשם הרמב"ן דאפשר שהרי"ף שהשמיטה סבר דלית הלכתא כרב אשי, ועם כל זה, פסק הרשב"א כרב אשי. ודעת הרמב"ם [פרק י"ב ה"ט] כהרי"ף, ודעת הראב"ד [בהשגות שם] כהרשב"א, דז"ל, עכו"ם שנפל לבור של יין והעלוהו משם מת או שמדד הבור שיש בו היין בקנה או שהתיו את הזוב והצרעה מעליו בקנה או שהיה מטפח על פי החבית הרותחת כדי שתנוה הרתיחה או שנטל חבית וזרקה בחמתו לבור הרי זה מותר בהנייה בלבד ואם עלה העכו"ם חי היין אסור בהנייה. [השגת הראב"ד - או שנטל חבית וזרקה בחמתו לבור. א"א, זה שבוש שהרי אם זרקה בחמתו אפילו אזיל מיניה מותר בשתיה ואם זרקה ממש אפילו שלא בחמתו מותר בשתיה מיד].

וכתב הטור [סימן קכ"ה], זרק אבן או חפץ לתוך היין מותר אפילו בשתייה, אבל אם החפץ מתגלגל והוא דוחקו עד שנופל לתוך היין אסור אפילו בהנאה, ואם עשה כן בחמתו מותר אפילו בשתייה אף על פי שמגלגלו ודוחה. לפיכך נכרי שהביא ענבים בסלים וזרקן לגת שיש

מעצרא זיירא רב פפי שרי, רב אשי ואיתימא רב שימי בר אשי אסר. בכחו כולי עלמא לא פליגי דאסיר, כי פליגי בכח כחו. איכא דאמרי בכח כחו כולי עלמא לא פליגי דשרי, כי פליגי בכחו. הוה עובדא בכח כחו, ואסר רב יעקב מנהר פקוד.

פירש רש"י מעצרא זיירא היינו גת שאין דורכין בה ברגלים אלא כובשים בקורה, וכחו היינו היכא דענבים נסחטים מכחו, כגון שעולה על הנסרים שעל התפוח ומכבידם, וכח כחו כגון שמגלגל הגלגל והוא מפיל הקורה. וכתבו התוספות [ד"ה הוה] והרא"ש [סימן ט"ו] והרשב"א והר"ן שפסק רבינו חננאל כרב יעקב מנהר פקוד דמעשה רב. ויש להקשות, דהא בשעה שהוא סוחט הענבים עדיין אין שם יין, אלא רק ענבים, ומה שייך כאן כוחו, דאף שבשעה שהיין זב לא כחו איכא ולא כח כחו, אפילו הכי אסרוהו כיון דמכח כחו נמשך. והתוספות כתבו בשם רשב"ם שאם גלגל גוי לבדו הקורה אם יש הפסד מרובה יש לסמוך על איכא דאמרי שמתיר בכח כחו.

ולענין האם יש חילוק בין כח כחו לכח כח כחו, כתבו התוספות דלמאן דאסר לא מצינו חילוק בין שלשה כחות לשנים. והרא"ש כתב וז"ל, ובגת שלנו כתב רשב"ם בשם רש"י שיש ארבעה כחות, הדפין והגלגל והקורה והמקל, אך לא ידע רש"י אם יש חילוק בין שני כחות לשלשה. וכתב עוד הרא"ש דנראה דהאי דאסר לכח כחו דהיינו דוקא בשתיה. ובתשובה [הביאה הטור] כתב הרא"ש שרבותיו והוא מתירין אפילו בשתיה לפי שיש כמה כחות. וכתב הב"י דנראה שטעמם הוא משום דאיכא למימר דהלכה כלישנא בתרא דשרי, נהי דמשום דרב יעקב עבד עובדא ומעשה רב פסקינן לאסור, היינו לכתחלה, אבל בדיעבד סמכינן אלישנא בתרא דשרי, וכטעמא דרשב"ם. ועוד דדילמא אפילו רב יעקב לא אסר אלא בשני כחות אבל בשלשה או בארבעה, לא הילכך סמכינן אהני טעמי ושרינן ליה בדיעבד:

והרשב"א [תוה"ק] כתב כח כחו הרי הוא ככחו אפילו כח עשירי ואפילו למעלה מכאן אסור ככחו כיצד היו ענבים בגת וגלגל גוי את הגלגל בכחו ובכח הגלגל נתהדקה הקורה והקורה סחטה ענבים ונמשך היין מהם הרי זה אסור כאילו סחט הגוי בידו את הענבים וכן כל כיוצא בזה. עכ"ל. ולענין הלכה כתב הב"י כיון דמידי דרבנן הוא כדאי הם הרא"ש ורבותיו לסמוך עליהם בדיעבד:

דף ס' ע"ב

ההיא חביתא דאיפקעה לאורכה, אידרי ההוא עובד כוכבים חבקה, שרייה רפרם בר פפא ואי תימא רב הונא בריה דרב יהושע לזבוני לעובדי כוכבים. וה"מ דפקעה לאורכה, אבל לפותייה אפילו בשתיה שרי,

לרשות הרבים אסור אפילו במפתח וחותרם עד שיהא שם שומר ומשמר. ואין השומר צריך להיות יושב ומשמר תמיד אלא יהא יוצא ובא.

ואם רוכלי ישראל רגילין לבא לעיר ואין לעיר חומה דלתים ובריה בענין שיוכלו לבא שם בכל שעה שירצו, חשוב כאילו ישראל דר שם ושרי במפתח וחותרם.

והאם היתר של רוכלים מועיל אף בלילה, דעת הרמב"ן דאינו מועיל בלילה ובענין שומר, אמנם בבית יוסף הביא את דעת רבינו ירוחם דמועיל אף בלילה, אבל בשבתות וימים טובים לא מהני, שהרי אינו מתיירא, שיודע שלא יבואו הרוכלים בשבת ויום טוב.

וז"ל המאירי, כל שהצרכנו במשנה ישראלים וגוים דרים בעיר דוקא בעיר דלתים ובריה, ופירשו בה גדולי הרבנים שאין נכנסין בה אלא ברשות וכשישראל נכנס אף זה יודע ונוהר ואין לעמוד עליו, הא בעיר שנכנסין בה בלא רשות, אף על פי שכלה גוים הרי כישראלים דרים בה מתיירא הוא שמא יכנסו לשם רוכלים המחזרים בעיירות ממקום אחר. והרבה מתמיהים בפירושם שהרי מ"מ היאך הגוי יודע שעה שיבא. אלא שגדולי המפרשים פירשו בעיר דלתים ובריה, ר"ל עיר חשובה שאינה צריכה לרוכלים ממקום אחר. ואין הדברים נראין, דאף בזו יש להקל ולומר שמתירא הוא מן הבאים לקנות. וקצת גאוני הראשונים פירשו בעיר שנסגרת בדלתים ובריה והגוי בטוח שאין ישראל בא לשם. ומעתה בזמן הזה כל העיירות כישראלים דרים שם הוא שהליכתם מצויה תמיד אלא שאין ראוי להורות כן אלא במקום פסידא יתירא ומטעם זה השמיטוה גדולי הפוסקים שלא לפרוץ גדר בענינים אלו.

בד"א כשהיין בבית בעליו הנכרי, אבל אם נתנו בבית של אחר מותר במפתח וחותרם, והוא כדעת ת"ק דסבירא ליה דלא חיישינן לגומלין, אבל דעת רבי שמעון בן אלעזר דכל רשות גוים אחת היא, ופסקו הרא"ש [סימן י"ט] והרשב"א [תוה"א] והר"ן הלכה כת"ק, אבל מדברי הרמב"ם [פי"ג ה"ד] נראה שפוסק כרשב"א ולענין הלכה כתב הב"י דנראה דנקטינן כהרשב"א והרא"ש והר"ן. וכל כשלא יהא נכרי האחר כפוף תחת יד בעל היין, ואם הוא כפוף תחתיו ואילו בא בעל היין ליגע בו אינו רשאי למחות הוי כאילו הוא ברשות בעל היין.

ואם כתב הנכרי לישראל התקבלתי דמי היין ואילו בא ישראל ליטלה אינו מעכב עליו הרי הוא כיינו ומותר במפתח וחותרם אפילו בעיר שכולה נכרים.

ואף באופנים שלא נועיל מפתח או חותרם, בספר התרומות התירו בחותרם תוך חותרם, והרא"ש אסר בפסקיו, דכתב שם בשם רבינו תם דאין לנו לחלק בין חותרם אחד לחותרם בתוך חותרם, וכן כתבו שם התוספות

בו יין דרוך מותר דהוי כזורק אבן לגת, ומ"מ לכתחלה אסור לעשותו שמא יגע ביין. כתב הרא"ש [סימן ה'] דשלא בחמתו חיישינן שמא נגע ביין ונסכו, אבל בחמתו לא חיישינן שמא נגע ביין, ואף על פי שנוגע ביין ע"י החבית הוי מגע גוי שלא בכוונה ע"י דבר אחר ושרי בשתייה, אי נמי שלא בחמתו הוי מגע גוי בכוונה על ידי ד"א ואסור בהנאה עכ"ל.

דף ס"א ע"א

המטהר יינו של עובד כוכבים, ונותנו ברשותו בבית הפתוח לרשות הרבים, בעיר שיש בה עובדי כוכבים וישראלים מותר, בעיר שכולה עובדי כוכבים אסור, עד שישב ומשמר וכו'.

בגמרא התבארו הרבה אופנים בהלכות הנ"ל וכשאין ישראל דרים שם באיזה אופן יהיה מותר, ונביא כאן את ביאורי עיקרי הדברים.

המטהר יינו של נכרי היינו שישראל עושה יינו של נכרי בהכשר, בין שמכרו הנכרי לישראל ולא פרע לו המעות ואילו בא הישראל ליטלו אין מניחו הנכרי, או שלא מכרו לו אלא שמטהרו כדי למוכרו לישראל על ידו, אם נתנו בחצרו של נכרי והישראל דר בחצר מותר אפילו בלא מפתח וחותרם אפילו אם גם הנכרי דר שם.

ואם אין הישראל דר באותו חצר, אם דר באותו העיר והבית שהיין בו פתוח לרשות הרבים מותר ע"י מפתח או חותרם, ונחלקו הראשונים, דלר"ת סגי בחותרם אחד ולשאר המפרשים צריך מפתח וגם חותרם. ואם הבית פתוח לאשפה חשוב כפתוח לרשות הרבים, כן אם יש בחצר כנגד פתח הבית חלון פתוח לרשות הרבים חשוב כפתוח לרשות הרבים, וכן אם יש דקל לישראל כנגד פתח הבית חשוב כפתוח לרשות הרבים, ואפילו אין עליו פירות הוא ירא שמא עתה יעלה עליו לצורך תשמיש אחר ויראנו משם. ודעת הראב"ד דהוא הדין לדקל של הפקר. הא של גוי לא, דהא מגוים לא מירתתי.

ולענין חלון אשפה או דקל בלילה, דעת הראב"ד בחידושי שאין אלו מועילים בלילה, אמנם תוספות כתב דרק חלון לא מועיל בלילה, וכן פסק הרמ"א [סימן קל"א ס"א] להלכה.

ופירש רש"י אפילו בית פתוח לחצר וחלון פתוח לחצר ברשות הרבים כנגד פתח הבית כמאן דפתוח לרשות הרבים דמי, לשון אחר, חלון של ישראל פתוח כנגד פתח הבית כרשות הרבים דמי, וכן עיקר ע"כ. ודעת הרא"ש כפירוש הראשון, והרשב"א [תוה"ק] כתב כלשון אחרון:

ואם אין הבית פתוח לרשות הרבים, אף על פי שישראל דר בעיר או בעיר שכולה נכרים אפילו הבית פתוח

[ד"ה המטהר]. וכתב הב"י דכתב הרשב"א בתשובה [ה"ג סימן רלו ורנד] שכך היא הסכמת הגאונים ורמב"ם וראב"ד [פ"ג מהמ"א ה"ג - ד] שיינו של גוי שטהרו ישראל ונתנו בחצר שהגוי דר שם אין לו תקנה ואפילו בכמה חותמות אלא כשישראל יושב ומשמר.

והביא הטור דכתב בתשובת שאלה כיון שנוהגין הנכרים שבארץ הזאת שלא לשנות מיין של ישראל שאומרים כמו שהם נוהרים מיין שלנו כך נוהר אנחנו מיין שלהם, היה נראה להתיר בהותם תוך חותם, שהוא ירא לזייף, שאם זייף לא יוכל למוכרו לא ליהודים ולא לנכרים אלא שאינו רוצה להקל לכתחלה. וגם ר"ת כתב דאף על פי שבעיר שכולה נכרים ולא כתב לו התקבלתי אסור עד שיהא יושב ומשמר, נכרים שקונין יין מישראל וחותרין אותו חותם בתוך חותם ומוליכין אותו כמה ימים בספינה לברדה, מותר, שלא אמרו אלא במטהר יינו של נכרי שגדל בכרמיו שלא טרח בו כל כך ולא הוציא עליו הוצאות ואינו חושש כל כך אם ירגיש הישראל שזייף, אבל כשמוליד יין למרחוק בטורה גדול והוצאה מרובה וגם קנה אותו, חש לטרחו ולהוצאתו ולא זייף.

ומה שאמרו ששומר אינו צריך להיות יושב ומשמר אלא אפילו בנכנס ויוצא, כתב הבית יוסף וז"ל, וכתוב בארחות חיים [סימן כג הל' יין נסך אות כב ד"ה נכרי] כתב הר"י הלוי שמותר אפילו יוצא ונכנס יותר משעה. ורבי אמר לו דאפילו שהה יום אחד, דבזמן הזה לא תקיף יצרייהו לנסך. עכ"ל. ורבינו ירוחם [ני"ח ה"ב קנד ע"ד] כתב גבי המניח נכרי בחנותו אף על פי שהוא יוצא ונכנס מותר, לאו דוקא יוצא ונכנס אלא כל שלא הודיעו שהוא מפליג מותר אפילו שהה זמן מרובה. עכ"ל.

דף ס"ב ע"א

השוכר את הפועל לעשות עמו ביין נסך שכרו אסור. שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת, אף על פי שאמר לו העבר לי חבית של יין נסך ממקום למקום שכרו מותר.

כללא דמילתא דסוגיין, דמפני חומר איסור יין נסך אמרו שכשם שאסור למכור סתם יין וליהנות בו כך אסור להשתכר בו, ואם עבר והשתכר בו אסור השכר בהנאה, משום קנסא, דהרי ודאי לא נתפס איסור עבודה זרה בשכרו. לפיכך ישראל שנשכר לנכרי לעשות לו מלאכה אפילו בסתם יינם, או ששכר לו חמורו או ספינתו להוליך אפילו סתם יינם שכרו אסור בהנאה.

וכתב הב"י, כתוב בארחות חיים [סימן כג הל' יין נסך ריש אות לב]. גוי ששכר ישראל לעשות עמו ביין נסך שכרו אסור, ביאר בגמרא דמשום קנסא הוא, הילכך נראה לומר שאינו אסור אלא לדידיה אבל לאחרים שרי הילכך בדיעבד טוב שיקח השכר ויתננו לעניים משיניחנו לגוי. ולדעת הרמב"ם [פ"ג מהמ"א ה"טז] נראה שאסור בין לו בין

לאחרים. עכ"ל.

וכתב הרשב"א דאם נטל מעות בשכרו שוחק וזורה לרוח או מטיל לים, לפי שכיון שאסור בהנאה משום לתא דע"ז נוהג בהן כדרך שנוהג בע"ז שהוא שוחק וזורה לרוח או מטיל לים. וכתב הב"י דהרמב"ם כתב [פ"ג ה"טז], אם מעות נתנו לו ויליכם לים המלח. ומשמע דהוא הדין דשוחק וזורה לרוח דלא עדיף מעבודה זרה עצמה דשוחק וזורה לרוח כמו שכתב בפ"ח מהלכות עבודה זרה [ה"ו].

ואמרו בגמרא [ס"ב ע"ב] דאם נתן לו פירות ישרפם ויקבור האפר בבית הקברות כדי שלא יבא שום אדם ליהנות ממנו. וכתב הב"י, ומשמע לי דבדוקא נקט בי קברי דאי בדוכתא אחרנא חיישינן שמא יבא ישראל לזרוע זרעיו שם ונמצא נהנה, אבל בי קברי אין אדם עשוי לזרוע. ומה שצריך לקברם שם ולא אמרו שיפורם שם, נראה דהיינו משום דחיישינן שמא יטול מאותו אפר לזבל במקום אחר, אבל כשהוא מכוסה בעפר דלא חזי לזבולי לא מסקי אדעתיהו שיש תחתיו אפר הראוי לזבל בו, ואפילו אם יפגעו בו בהפכם איזה קבר, כיון שרואין אותו קבור ידמו דמאיסורי הנאה הוא. אבל הרמב"ם כתב [שם] הרי זה ישרוף אותן ויקבור האפר, ולא הזכיר בית הקברות, נראה שהוא סובר דבי קברי לאו דוקא, דהוא הדין לכל מקום שאין ישראל עשוי לזרוע בו.

והטור כתב על פירות הנ"ל דיוליכם לים המלח, והוא דעת הרשב"א, ואך שלא הזכירו בגמרא הולכה לים המלח, כתב הב"י דנראה שטעמו משום דבכהאי גוונא ודאי לא אתי לידי תקלה ולא אמרו בגמרא תקנתא דליקלינהו וכו' אלא באתרא דליכא ים המלח.

וכתב עוד הרשב"א [הביאו הטור להלכה], דיתירה מזו, אפילו לקח בשכרו קרקע או בהמה דבר שאינו נאסר בהשתחוואה, החמירו בו לאוסרו בהנאה, ושכן מפורש בירושלמי.

ואמרו בסיפא של המשנה השוכר את החמור להביא עליה יין נסך שכרה אסור, שכרה לישב עליה, אף על פי שהניח עובד כוכבים לגינו עליה שכרה מותר, וביארו בגמרא דכיון שעיקר השכירות לא היה בשביל יין נסך לא נקרא שכר של יין נסך, דהרי לא היה מנכה לו משכר פעולתו אם לא היה מניח עליו את לגינו.

ואמרו עוד בגמרא [ס"ה ע"א] דאם נשכר לו להעביר לו חביות ממקום למקום כל אחד ואחד בפרוטה, ונמצא בהן אחד של יין נסך, שכר אותו חבית אסור והשאר מותר, שכל חבית וחבית שכירות בפני עצמה. שכרו להעביר מאה חביות במאה פרוטות והיתה אחת מהן של יין נסך כל שכרו אסור, שהכל קבלנות אחת היא ואותה פרוטה מעורבת בכל השכר, ואילו לא העביר לו גם אותה חבית

לא היה נותן לו שום דבר משכרו. ונחלקו הראשונים, דכתב הראב"ד מיהו יש לו תקנה ע"י שיוליך שכר אותה חבית לים המלח. והרמב"ן כתב כיון שקבלנות היא כוליה אנרא אכל חדא וחדא יהיב ואין לו תקנה ע"י הולכת הנאה לים המלח, וכן כתב הרמ"ה. וכתב הב"י דלדברי הרמב"ן הסכימו הרשב"א והר"ן, וכך הם דברי הרמב"ם [פ"ג ה"ח] וכן נראה שהוא דעת הר"ף שכתב סתם דשכרו אסור ולא חילק בדבר. וכן נראה מדברי רש"י, והכי נקטינן.

וכתב על זה הרשב"א דדווקא שיש ביניהן שוה פרוטה משכר יין נסך, אבל פחות משוה פרוטה, כגון ששכרו להעביר מאה חביות בחמשים פרוטות והיתה אחת מהן של יין נסך, מותר, אף על פי שיש בהן שכר חצי פרוטה מיין נסך. וכתב עוד הרשב"א, דאפילו היה עושה עמו בחנם ממשכנין אותו מנכסיו כנגד שכרו, לפיכך לא יהא ישראל משמש ומוזג לנכרי ביין נסך. דאף על פי שאמרו שאם אמר לו לעתותי ערב העבר לי חבית זו שכרו מותר וכן באמר לו מאה חביות כל חבית בפרוטה או מאה בחמשים פרוטות, מכל מקום אסור לעשות כן.

ואמרו עוד בגמרא [ס"ה ע"א] השוכר את הפועל, ולעיתותי ערב אמר לו העבר חבית של יין נסך ממקום למקום שכרו מותר. וכתב הרשב"א, יראה לי שאם שכרו להעביר לו חביות ולעיתותי ערב קודם שנשלם זמן עבודתו אמר לו העבר לי חבית זו והיא של יין נסך, אם נשאר לו מזמן עבודתו כל כך שיש בו כדי להעביר חבית זו, השכר כנגד אותה חבית אסור והשאר מותר, שאין זה בקבלנות. ואם לא נשאר מן הזמן כל כך הכל מותר, שאין זה אלא כמעביר לו מרצון ואינו מכלל שכירות. וכתב שאפשר שאפילו כן כנגד אותה חבית אסור ואפילו היה עושה עמו בטובה ממשכנין אותו מעכשיו עד כדי שכרו. עכ"ל.

ומבואר עוד בגמרא [ס"ג ע"ב] שלא רק הנאה ישירה מהיין נסך אסורה, אלא אף הנאה עקיפה, דהיינו שהוא רק רוצה בקיומו בגלל שכרו וכיו"ב אסור, וכתב הר"ן בשם רש"י דהיינו משום דכיון דישאל מצווה לבטל עבודה זרה אסור לו להיות רוצה בקיומה. ולכן מבעיא להו שם שכרו לשבור ביין נסך, מהו מי אמרינן כיון דרוצה בקיומו אסור, או דלמא כל למעוטי תיפלה שפיר דמי. אר"נ ישבור ותבא עליו ברכה. ע"כ. ולכן כתב הרשב"א דאפילו א"ל הנכרי שמור בחנם חבית זו של יין נסך אסור, אף על פי שפטור אם נשברה או נאבדה, מכל מקום מיצר הוא אם תשבר או תאבד מתוך שמירתו ורוצה הוא בקיומו ואסור. אמנם שכרו לשבור לו חביות של יין נסך שכרו מותר אף על פי שרוצה בקיומם עד שישברם, דלא מיתסר רוצה בקיומו אלא כשהוא רוצה בקיומו כדי להשיבו לבעליו או עד שימכר אבל רוצה בקיומו עד שיאבדנו הוא בידי לא חשיב רוצה בקיומו.

ומטעם הנ"ל כתב הרשב"א בתשובה [ח"א סימן תשט"ו ותשט"ז] שאסור לישראל ליטול שכר להיות תורגמן למכור סתם ינם, ואפילו שכרו סתם להיות לו תורגמן והגוי הוא שמוכר היין אסור, שהרי הוא רוצה בקיומו והרי הוא כסרסור, שע"י שהוא תורגמן לגוי מוכר היין, ולא גרע מישראל המשמש ומוזג יין נסך לגוי שאסור וכן כתב הרמב"ן [שם] עכ"ל. ועוד הביא הב"י דכתוב בארחות חיים [שם ד"ה כתב הראב"ד] בשם הראב"ד, נראה שאסור לתת יין בכלי ביד גוי המכריז להראותו ולהטעימו, שהרי מכיון שיגע בו נעשה יין נסך, וכשמכריז ומראהו נהנה הישראל מיין נסך, ועוד שרוצה בקיומו עד שישלים להכריזו בכל העיר. עכ"ל:

ועוד כתב הב"י בשם תשב"ץ קטן [סימן שעו]. אסור ישראל לשכור מרתפו לגוי לשים בו יין נסך כמו שכירות בהמה להביא עליה יין נסך, ואין חילוק בין זמן זה לימי חכמי התלמוד. רק ליקח יין בחובו מפני שהוא מציל מידו.

דף ס"ב ע"ב

דבי רבי ינאי יזפי פירי שביעית מעניים ופרעו להו בשמינית, אתו אמרו ליה לרבי יוחנן, אמר להו יאות הן עבדין; וכנגדן באתנן מותר.

כתב הר"ן, ומדאמרינן יאות הן עבדין וכנגדן באתנן מותר דקדקו רבותינו הצרפתים ז"ל שאם היה יין נסך ועבודת כוכבים ביד ישראל ועבר ומכרן בהקפה, הדמים מותרין, דעובד כוכבים משעת משיכה קני להו, וההיא שעתא אף על גב דמשתעבד כיון דלא מיחד שיעבודיה לא מיתסר, וכי פרע ליה בתר הכי לא מתפסי דמי. ולא מיבעי אי ליתיה ליין נסך בעולם דהיינו פירי דבי רבי ינאי, אלא אפילו איתיה ברשות עובד כוכבים מותר, כיון דבשעתא דיהיב ליה דמי לאו דישאל הוא. והאריך בזה, ומסיק דיש לחוש בדבר, ואף דעת רש"י ז"ל נראה כן שכתב יאות הן עבדין דכיון דההיא שעתא לא הוה הנך בעיין ולא איחלפו הני בהני לאו חליפין נינהו ולא חיילא קדושת שביעית עלייהו.

ומכל זה נפקא מינה לדידן, באופן שאדם קונה דבר שיש בו קדושת שביעית [באופן המותר], ולא רוצה שתחול קדושת שביעית על המעות, ולפיכך משלם בהקפה, דצריך לשלם רק לאחר שנאכלו הפירות לפי הדעות הנ"ל.

דף ס"ג ע"ב

אלא אמר רבא לא שנא מקיפו ולא שנא שאין מקיפו, אף על גב דמשעבד ליה, כיון דלא מיחד שיעבודיה לא מיתסר. אלא הכא אמאי חושש משום שביעית הא לא מיחד שיעבודיה הכא, אמר רב פפא כגון שהקדים לו

דינר. אמר רב פפא כגון שהקדים לו דינר.

מבואר בסוגיין דמי ששכר פועלים נכרים ופסק להם מזונות אסור להשקותן יין נסך, ואם אמר להם צאו ואכלו ושתו מחנוני פלוני ואני פורע, אם הקדים הדינר לחנוני אסור, שמיד נקנה לו היין שביד החנוני ומשלו משקה אותם, אבל אם לא הקדים לו הדינר מותר, אף על פי שיחד לו הדינר להיות שעבודו עליו והוא בעין ביד בעל הבית. ודעת הרשב"א דאסור גם בזה, דכיון שיחדו הוי כאילו נתנה לו ונקנה לו מיד. ומכל מקום כתב הרשב"א דהא דאסור כשהקדים לו הדינר דוקא כשאומר לו יהא דינר זה בידך עד שתשקה לפועלים ואני אחשוב עמך באחרונה, אבל אם נתנו לו להוציאו עכשיו אם יצטרך לו מותר. והטור כתב דאינו נראה, דכיון שהקדים לו הדינר מיד נקנה לו היין ובשליחותו נתנו להם. עיין במה שכתב הב"י על דברי הטור, שלא ראה דברי הרשב"א בתורת הבית דטעמו ונימוקו עמו, ואם היה רואה לא היה כותב כל כך בפשיטות שאינו נראה, עיי"ש.

דף ס"ד ע"א

ישראל שהיה נושה בעובד כוכבים מנה, ומכר עבודת כוכבים והביא לו, יין נסך והביא לו, מותר; אבל אם אמר לו המתן לי עד שאמכור עבודת כוכבים ואביא לך, יין נסך ואביא לך, אסור.

נכרי שמכר עכו"ם או יינו הדמים מותרין, והא דאמרין [לעיל י"ב ע"א] דמי עכו"ם ביד נכרי אסורין, כתבו תוספות דהוא דוקא כשמכר לקנות בדמיו צרכי עכו"ם שאז נשארים הדמים באיסורן. ומה שאמרו כאן ואם א"ל המתן עד שאמכור עכו"ם ויין נסך ואביא לך אסור מפני שרוצה בקיומו, פירש ר"י בתוספות דסיפא מיירי שאין לו ערב ממנו ולכך אסור שאינו יכול ליפרע ממנו בענין אחר ורוצה בקיומו עד שימכור, אבל אם יש לו ערב שבלא"ה יכול ליפרע ממנו מותר. וכתב הטור [סימן קל"ב] דהראב"ד חילק בשבידו לנוגשו ומרצונו ממתין לו אסור, שהרי על ידו מתקיים עכו"ם, אבל בשאינו בידו לנוגשו, על כרחו ממתין לו ומותר.

דף ס"ד ע"ב

גר תושב מהו שיבטל עבודת כוכבים דפלה מבטיל, דלא פלה לא מבטיל, או דלמא כל דבר מיניה מבטיל, והאי בר מיניה הוא אמר להו רב נחמן מסתברא, דפלה מבטיל, דלא פלה לא מבטיל.

והנה כתב הרמב"ם להלכה [הלכות עבודת כוכבים פרק י' ה"ו] אין כל הדברים האלו אמורים אלא בזמן שגלו ישראל לבין העובדי כוכבים או שיד עכו"ם תקיפה על ישראל אבל בזמן שיד ישראל תקיפה עליהם אסור לנו להניח

עובדי כוכבים בינינו ואפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום בסחורה לא יעבור בארצנו אלא עד שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח שנאמר לא ישבו בארצך אפילו לפי שעה ואם קבל עליו שבע מצות הרי זה גר תושב ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג אבל שלא בזמן היובל אין מקבלין אלא גר צדק בלבד.

ובמקום אחר [הלכות איסורי ביאה פרק י"ד ה"ז וחי] אי זה הוא גר תושב, זה עכו"ם שקיבל עליו שלא יעבוד כו"ם עם שאר המצות שנצטוו בני נח ולא מל ולא טבל ה"ז מקבלין אותו והוא מחסידי אומות העולם ולמה נקרא שמו תושב לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל כמו שביארנו בהלכות עכו"ם: (ח) ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג, אבל בזמן הזה אפילו קיבל עליו כל התורה כולה חוץ מדקדוק אחד אין מקבלין אותו.

וכתב הראב"ד, א"א דעת זה המחבר סתום וחתום ולא פירש מהו אין מקבלין גר תושב אלא בזמן שיובל נוהג, ומה הן מצות גר תושב, והוא שאין מושיבין אותו בתוך העיר דדרשינן בספרי עמך ישב ולא בעיר עצמה, ומצוה להחיותו, דכתיב וחי אחיך עמך, וקונה עבד עברי כעכו"ם. ואלה הדינים שאינם נוהגים בו אלא בזמן שהיובל נוהג יש מהן שהוא להקל עליו ויש מהן להחמיר עליו, שבזמן שאין היובל נוהג יושב אפילו בעיר עצמה, שאין קדושת הארץ עליה כשהיתה, וקונה ע"ע עד זמן שירצה שאין זמן מיוחד, ואלו להקל עליו. אבל אין אנו מצווים להחיותו זהו להחמיר עליו. וקרוב הדבר להיות מן הטעם כי בזמן היובל היו שומטין והיה יכול להתפרנס שלא בטורח צבור, ועכשיו אינו יכול, מעתה מקיימין מי שהתנה שלא למול ושלא לטבול כמה שירצה בכל זמן. עכ"ל.

ובפשטות לרמב"ם גר תושב הוא חלות מיוחדת, שכמו שגר צדק צריך תנאים כדי לצאת מכלל גוי ליהודי ובלא הם לא יועיל כלום עם כל צדקותיו, אף גר תושב יש לו דין מיוחד של גר תושב שהוא רק לאחר קבלה בפני שלשה וכו', ואף הוא נוהג רק בזמן שהיובל נוהג, ובזמן שאין היובל נוהג לא תועיל קבלתו. אולם מהראב"ד משמע ששייך גר תושב בכל זמן, רק יש דינים מיוחדים בזמן היובל שאינם שייכים בזמן שאינו נוהג. ולכאורה תהיה הנפקא מינה לאלו שאנו יודעים שאינם עובדים עבודה זרה ומקיימים שבע מצוות בני נח, האם יוכלו לבטל עבודה זרה, דאם הוא תלוי בקבלה ובחלות דין גר תושב לא יועיל מה שאינם עובדים עבודה זרה, ואם אינו תלוי בזה לא יוכלו לבטל עבודה זרה. והבית יוסף [יורה דעה סימן קמ"ו] כתב ומכאן למדנו דהני ישמעאלים אין ביטולם ביטול דהא לא פלחי עבודה זרה.

ולענין יין נסך כתב בסיומן קכ"ד, כתב הרשב"א בתורת הבית, גר תושב אין אוסר יין בהנאה במגעו כמו שאמרנו

וכן יינו מותר בהנאה ומכאן סמכו הגאונים ז"ל להתיר מגען של ישמעאלים הללו בהנאה שהרי אינם עובדים עבודה זרה, וכל שאינו עובד עבודה זרה יינו אסור בשתיה משום בנותיהם דגזירה ראשונה לאסור שתיה בלבד היתה ומשום בנותיהם, איסור הנאה שגזרו בית דין שלאחריהם ומשום חשש ניסוך לא גזרו אלא בגוי עובד עבודה זרה שמנסך, אבל כשאין עובד עבודה זרה לא היתה גזרה. ואף על פי שהישמעאלים הללו לא קבלו עליהם בפני שלשה שלא לעבוד עבודה זרה וכן לא קבלו עליהם בפני שלשה שבע מצות בני נח וברייתא (סד:): קתני איזהו גר תושב כל שקבל עליו בפני שלשה חברים שלא לעבוד עבודה זרה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כל שקבל עליו שבע מצות בני נח ההיא לא לענין יין נסך ושאר גזירות שגזרו בגוים היא שנויה אלא להחיותו בלבד. וכתב בתשובה [ח"ד סימן ק"ז] ששאלוהו אם מגען של ישמעאלים מותר בשתיה חס ושלום לא פקפק אדם בדבר זה אלא מגען כסתם ינם וזה וזה אסור בשתיה: וכ"כ הרמב"ם [פרק י"א מהלכות מאכלות אסורות ה"ז] שהורו כל הגאונים שכל גוי שאינו עובד עבודה זרה, כגון אלו הישמעאלים, יינו אסור בשתיה ומותר בהנאה. ומבואר בפרק י"ג [היי"א] שמגעו ביין שלנו שוה ליינו שאסור בשתיה.

ומכל מקום אף אם נאמר דלענין ביטול מהני מה דלא עובדים עבודה זרה, לכאורה הדבר תמוה מאוד, דלכאורה כל גוי שיבטל עבודה זרה הרי אינו עובד עבודה זרה, ואפילו אם נאמר דמבטל עבודה זרה בכפיה או של חבירו, אם כן נצטרך לבדוק כל גוי אם העוא עובד עבודה זרה או לא, ואדרבה, כל זמן שלא נדע בבירור שהוא עובד עבודה זרה הרי מספק לא יוכל לבטל. וכבר כתבנו בעבר להקשות מהא דאיתי הגיתי ביטל את עבודה זרה דעמון, ובפשטות הוא לא היה עבודה זרה, וצע"ג בכל זה.

דף ס"ה ע"א

א"ל עינא דבעי למיחזי לכו בישותא תיפקע, א"ל רבא אמון, פקע עיניה דבר שישך.

עיין במה שכתב רבינו צדוק הכהן מלובלין בספר תקנת השבין [אות ו] בביאור מעשה זה, והיסוד הוא על דרך שאמרו (שיר השירים רבה א', מ') על פסוק (שיר השירים א', ו') ששזפתני השמש, דאומות העולם שחורים בעצם, והיינו דהם שורשם ברע ועצם נפשם שקוע רק בתאוות עולם הזה, שזה כל חיותם, ואם לא יהיה להם מילוי תאוותם למה להם חיים, כי אין להם שום הרגשת והשגת חיות אחרת אלא חיות הגופני בעולם הזה, ואין

משיג עונג אחר אלא עינוגי התאוות הגופניות, דעל כן אמר בר שישך לרבא אית לכו כהאי גוונא לעלמא דאתי שהוא נחלת הצדיקים הפרושים ומרוחקים מתאוות, ומה בצע להם מתקוותם להשיג על ידי זה העולם הבא ומה עונג יוכלו להשיג שם אם אין להם עינוגי התאוות האלו שהיה לו כי הוא לא השיג כלל עונג אחר, עיי"ש. והוא כעין המובא בפסיקתא דרב כהנא [פסקא ו' אות ב']. א"ר מאיר שאלני דוסתי מכוכבא אמר לי ומה הוא בטן רשעים תחסר, אמרתי לו גוי אחד היה בעירנו ועשה סעודה לכל זקני העיר וזימנני עמהם, והביא לפנינו מכל מה שברא הקב"ה מששת ימי בראשית, ולא היה שולחנו חסר אלא אגוזי פרך בלבד, מה עשה, נטל את הטבלה מלפנינו שהיתה יפה בששה ככר כסף ושברה. אמרתי לו מפני מה עשיתה כן, אמר לי רבי, אתם אומרים העולם הזה שלנו והעולם הבא שלכם, אם אין אנו אוכלין עכשיו אימתי אנו אוכלין. וקרית עילוי ובטן רשעים תחסר.

דף ס"ה ע"ב

יין נסך שנפל ע"ג ענבים ידיחן והן מותרות, ואם היו מבוקעות אסורות. נפל ע"ג תאנים או על גבי תמרים, אם יש בהן בנותן טעם אסור. ומעשה בביתוס בן זונן שהביא גרוגרות בספינה, ונשתברה הבית של יין נסך ונפל על גביהן, ושאל לחכמים והתירו. זה הכלל כל שבהנאתו בנותן טעם אסור, כל שאין בהנאתו בנותן טעם מותר, כגון הומץ שנפל ע"ג גריסין.

בסוגיות הבאות מבוארות הלכות תערובת יין נסך בדברים מותרים. והמבואר בסוגיין הוא דייין של איסור בין חדש בין ישן שנפל על הענבים, אם הם שלמים ידיחם והם מותרות ואם הם מבוקעות או שניטל עוקצן שאז חשובין כמבוקעות, אם יש בו כדי ליתן טעם אסורין באכילה, ויסחטם וימכרם לנכרים חוץ מדמי יין נסך שבהם, אבל לא ימכר כמו שהן שמא יחזור וימכרם לישראל. ואם אין בו כדי ליתן בהם טעם מותרין. וכן יין של איסור שנפל על עדשים ושעורים וכיוצא בהן שאינן מבוקעין ידיחם והן מותרין. וכתב הרשב"א דוקא שהדיחם מיד או לזמן מועט, אבל אם עמד עליהם זמן רב ודאי בלעו ואין להם היתר בהדחה.

נפל על חטין ונתן בהם טעם, כיון שהם מבוקעים כולם אסורים ואסור למוכרם לנכרי שמא יחזור וימכרם לישראל, אלא יטחון אותם ויאפם וימכרם לנכרי שלא בפני ישראל שאז לא יקנה אותם ממנו אם הוא במקום שנהגו שלא לאוכלו, אבל במקום שנהגו לאכול פת של נכרי אין להם תקנה למוכרם לנכרי.

